

גולדה
מאיר
בית
אבי

שלוש פגישות

דברים שנאמרו בטכס קבלת אזרחות כבוד של העיר ירושלים,
כ"ג אייר תשל"א. 18 מאי 1971.

אני חשה היטב איפה אני עומדת, בפני מי אני
עומדת, ואל מי אני מצטרפת. אני יודעת שאני
העשרים במספר ופירושו — תשעה-עשר לפני.
וברטט אני מעיזה, באשר כך רציתם, להצטרף
לרשימה מפוארת זאת. וכאשר אני יודעת בפני
מי אני עומדת, לא אעז להוסיף מלה אחת על
ירושלים. אבל אולי תרשו לי לספר לכם על שלוש
פגישות שלי עם הכותל המערבי.

בעוד מספר שבועות תמלאנה חמשים שנה לעליי-
תי ארצה. בדרך הטבע, זמן קצר אחרי בואנו,
עלינו לירושלים, וכשעולים לירושלים, מובן
מאליו שהולכים לראות את הכותל המערבי.
מי שגדל בבית יהודי ספג לתוכו את ירושלים,
את הכותל המערבי — עם כל מה שזה מסמל.
גם אני גדלתי בבית יהודי טוב, מסורתי. אבל

לאמיתו של דבר לא תמיד הבינותי מה פירושו של ה"קוויטלעך" בין אבני הכותל. למה מתכור-נים, ומה באמת חושבים? וככה... כאילו קצת מפוכחת... הלכתי לכותל. הדרך, החצרות, הסימ-טאות, והנה אני עומדת מול הכותל. יהודים ויהודיות מתפללים, בוכים, מכניסים פתקאות בין האבנים, את ה"קוויטלעך", והכל הובהר לי. והוברר לי — אולי כך תרגמתי זאת לעצמי — הנה מה שנשאר ממה שהיה. אבל זה נשאר חזק וגדול ומרשים. טראגי? כן. זה כל מה שנשאר. אבל ראיתי ב"קוויטלעך" כעין ביטוי של בטחון במה שעוד יהיה, ושבתי מן הכותל לגמרי שונה מכפי שבאתי אליו.

תשע-עשרה שנה, אי אפשר היה להיכנס לעיר העתיקה במזרח-ירושלים, אי אפשר היה לגשת לכותל, ומרחוק יכולנו לראות רק את חילול השם, גם על הר-הזיתים.

מלחמת ששת הימים. ביום רביעי נתבשרנו כולנו ששחררה העיר העתיקה, ביום שישי בבוקר היה עלי לצאת לארצות-הברית, והחלטתי שלא יתכן לא להיות בעיר העתיקה ולא לגשת לכותל המערבי, לא יתכן. ובאותו יום שישי בבוקר השכם, כשאזרחים עדיין לא הורשו להיכנס לעיר מחמת הצליפות, קיבלתי רשות להיכנס. לא הייתי אז בממשלה — אלא אזרחית ככל האזרחים. הלכנו לכותל עם אנשי צבא. והנה — לא ברחבת הכותל של היום, שם במקום הצר — שולחן פשוט ועליו תת-מקלעים אחדים, ולידו בחורים במדי צנחנים, עטופים בטליתות, דבוקים לכותל ואין להפריד ביניהם לבינו. הם היו לאחד. אותם גיבורים, שכמה שעות לפני כן לחמו כפי שלחמו לשחרור ירושלים, אלו שראו את חברי-הם נופלים בעד ירושלים, גיבורים גדולים אלה, ניגשים אחד-אחד לכותל ופורצים בבכי. כל-אחד עוטף עצמו בטלית. בוכה ומתפלל. אז לקחתי

גם אני פיסת נייר, כתבתי את המלה "שלום"
ותחבתיה בין אבני הכותל.

את המראה הזה, של הבחורים ליד הכותל, לא
אשכח. אי אפשר. אולי אחד הדברים הגדולים
ביותר שקרו לי בחיי — זכות וגם חסד — היה
כשאחד מהם, שספק אם ידע מי אני, נפל על
צווארי, השעין את ראשו ובכה כתינוק. הרגשתי
כאילו איש הגבורה הזה היה לילד. זכיתי, שברגע
שהיה לו צורך לבכות בחיק איש קרוב, הייתי לו
לאם.

לאחרונה זכיתי, יחד עם כל אחד מכם, להיות
ליד הכותל כדי להזדהות עם דבר קשה, חמור
וטראגי בחיי עמנו — להזדהות עם אלו העומי-
דים שם ומוחים על מה שקורה ליהודים בברית-
המועצות. קשה וחמור ועצוב, אבל גם — דבר
גדול, נס גדול קרה לנו. הקיבוץ היהודי הזה,
שכמעט ששים שנה נלחץ תחת כובד המדינה,
העצומה ההיא, שכל כובד המשטר ההוא, שאינו

יודע סייגים לברוטליות ואכזריות, הוטל על
 כתפי תושביו היהודים, כדי לנתקם מן העבר ומן
 ההווה וכדי למנעם מלחשוב על עתיד העם.
 והנה ליד הכותל עומדים הס־עצמם. כל אחד
 ואחד מהם נאבק והגיע. ועכשיו פה, על אדמת
 המולדת, בירושלים על־יד הכותל — דורש את
 זכותם של חבריו שנשארו שם. שלשום, כשביקר־
 נו, כל חברי הממשלה, ליד הכותל, פגשנו שם
 נער כבן עשרים מקובנה, שאלתי אותו: "באת
 עם בני משפחתך?"
 "כן, עם ההורים".

"כמה זמן עבר עד שנתנו לכם לצאת?"
 "רק שנה. אבל בתוך שנה זו הספקתי גם לשבת
 בבית־הסוהר".

עם כל חומרת הענין, כפי שאנחנו מכירים את
 המתרחש בברית־המועצות, אין היהודים שם
 משלימים עם מצבם. וגם במשטר זה וגם בתנאים
 אלו קמים צעיר וזקן, ומשפחות שלמות, ואומ־

רים בפה מלא ובקול רם : "יהודים אנחנו. חלק
 מן העם אנחנו. לעמנו יש מולדת. זו מולדתנו,
 תנו לצאת!"

והנער הזה אומר : "אני אחד מאלה ששבתו
 שביתת-שבת בבנין נשיאות הסובייט העליון".
 ואני שואלת : "איך קורה דבר כזה במוסק־
 בה?"

והוא משיב : "להיכנס אפשר, לצאת היה קצת
 מסובך".

אבל הוא יצא, לא רק מן הבנין, אלא גם מברית-
 המועצות, והוא פה. וראיתי שם אשה אחת,
 שלפני מספר חודשים, כשביקרתי את אלו ששבתו
 שביתת-רעב, עמדה ובכתה : בניה ובתה נשארו
 שם, ברוסיה. ועכשיו ראיתי אותה עומדת עם
 כולם, שלושת בניה ובתה. גם הם הגיעו.
 אינני משלה את עצמי. הרבה יסורים צפויים
 עוד ליהודים אלו, אבל אלו אינם עוד יסורי
 אנשים שנידונו והשלימו עם פסק דינם. אלו

יסורים של אנשים המתקוממים נגד פסק הדין ונגד העוול, מוכנים להילחם. והנה זכינו לראותם בתוכנו.

חמשים שנה הם תקופה ארוכה, אבל כדי לזכות בתחנות אלו — וכל זה בחמשים שנה בלבד — כדאי היה לחיות חמשים שנה.

לו הייתי סופרת, הייתי יודעת ודאי איך לבטא זאת, אבל מכיון שאינני סופרת, אגיד במלים פשוטות: תודה!

ואולי יורשה לי להוסיף: זכיתי בעוד משהו, בירושלים נולדו בני — בני ובתי; יושבים פה גם נכדי — הדור השני שלי בישראל. אני שמחה שהם יושבים כאן, הנכדים. אולי יזכרו מעמד זה, לא מה שנאמר כאן על הסבתא שלהם, אבל יספרו לבנים ולבני-בנים שבירושלים הם ישבו, בבירת ישראל, והיו בטכס שבו ניתנה אזרחות כבוד לא לסבתם, אלא לראש-הממשלה, ממשלת ישראל — ראש-הממשלה של מדינת-היהודים. אשרינו שאנו חיים במדינה זו. תודה.